

Regeringen
Utbildningsdepartementet
u.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande över betänkandet Förstärkningsundervisning i skolan (SOU 2024:94)

Dnr U2025/00079

Sammanfattning

Skolverket tillstyrker följande förslag

- att en treårig försöksverksamhet med förstärkningsundervisning i grundskolan genomförs,
- att försöksverksamheten ska organiseras av Skolverket, men invänder mot det genomförande som beskrivs i motivtexten,
- att ta bort undantag från skyldigheten att tillämpa timplanen.

Myndigheten avstyrker förslaget om

- tidpunkten för ikraftträdande av försöksverksamheten med förstärkningsundervisning,
- att Skolverket ges i uppdrag att utvärdera extra studietid.

Utöver detta lämnar Skolverket kommentarer till flera av förslagen.

Skolverket välkomnar att förslagen som lyfts fram är välgrundade i forskning och ansatsen att pröva utifrån rådande läge i skolan.

Skolverkets synpunkter

7.1.1 Försöksverksamhetens syfte och inriktning

Skolverket tillstyrker utredningens förslag om en treårig försöksverksamhet med förstärkningsundervisning i grundskolan. Skolverket ser utredningens förslag som ett bra exempel på hur skolan, även på systemnivå, skulle kunna utvecklas och reformeras på vetenskaplig grund. Skolverket ställer sig positivt till förslaget att inrätta ett statsbidrag som ska gå till huvudmännen som deltar i försöket.

7.1.2 Förstärkningsundervisningens omfattning och utformning

Skolverket tillstyrker utredningens förslag att förstärkningsundervisningen ska ges i ämnena svenska, svenska som andraspråk och matematik, med flest antal timmar i lågstadiet. Skolverket vill i sammanhanget uppmärksamma att många av de elever som läser svenska som andraspråk idag inte undervisas av behöriga lärare. Utifrån utformningen kan detta i praktiken innebära att eleverna får mer tid till undervisning men inte av behöriga lärare i svenska som andraspråk.¹

Enligt utredningens förslag ska lärarna avgöra vilka elever som ska delta i det tillfälliga elevurvalet under en period med förstärkningsundervisning i försöksverksamheten. Skolverket ser en utmaning i att lärare utan tydliga urvalskriterier ska välja vilka elever som ska ingå i det tillfälliga elevurvalet. Om urvalet endast baseras på lärarens egen bedömning går det inte att säkerställa att elever med liknande förutsättningar och kunskapsutveckling kan jämföras, eftersom de inte kan identifieras på ett systematiskt sätt. Skolverket noterar också att det för högstadiet inte kommer att vara möjligt att jämföra effekten av halvklass med effekten av tillfälligt elevurval, eftersom förslaget om halvklass enbart gäller låg- och mellanstadiet. Skolverket ser att det hade varit önskvärt att kunna jämföra tillfälligt elevurval med halvklass även i högstadiet.

Skolverket vill i sammanhanget uppmärksamma att det kan finnas konkurrenssituationer om lokaler när förstärkningsundervisning schemaläggs utanför den ordinarie undervisningen. Fritidshemmet och den öppna fritidsverksamheten använder ofta skolans lokaler under eftermiddagarna.

7.1.3 Organisation, effektutvärdering av försöksverksamheten och forskning

Skolverket tillstyrker utredningens förslag att försöksverksamheten ska organiseras av Skolverket, men invänder mot det genomförande som beskrivs i avsnittet "Skälen för förslaget". Det handlar bland annat om antal deltagande skolor, hur urvalet ska genomföras samt vilka utfall som ska mätas. Skolverket vill framhålla att metodologiska avväganden behöver utredas vidare av myndigheten och invänder därför mot dessa förslag. Vidare framgår av förslaget att det inte behöver anslås resurser för kontrollgrupper. Skolverket vill framhålla att även de skolor som utgör kontrollskolor kan behöva ges incitament för deltagande i försöksverksamheten, exempelvis om deras elever ska ingå i särskilda kunskapsmätningar. Skolverket vill dessutom framhålla att kunskapsmätningar före och efter försöksverksamheten är en komplex fråga som kan kräva särskilda resurser. Myndigheten ser det som möjligt att använda nationella prov i försöksverksamheten, men behöver utreda vidare behovet av

¹ Skolverket. Pedagogisk personal i skola och vuxenutbildning, läsåret 2023/24

ytterligare kunskapsmätningar samt behovet av att utveckla mätinstrument för dessa.

Skolverket anser även att utredningens beräkningar av ekonomiska konsekvenser av försöksverksamheten för Skolverket är otillräckliga och behöver utredas ytterligare. Om regeringen fattar beslut om förslaget om försöksverksamhet vill Skolverket gärna ha en dialog om den kommande utformningen av försöksverksamheten för att fastställa dess ekonomiska konsekvenser för Skolverket.

Skolverket delar utredningens hållning att det är viktigt att knyta en forskarreferensgrupp till arbetet för att utforma en välgrundad försöksverksamhet. Det vetenskapliga råd som inrättas på Skolverket under 2025 kommer att kunna ge ytterligare stöd i kvalitetssäkringen av försöksverksamheten.

7.3 Färdighetstränande och språkstärkande sommarlovskola för elever som behöver det

Utredningen gör bedömningen att det bör införas ett statsbidrag för språkstärkande sommarlovsskola för elever som behöver det.

Vi vill uppmärksamma att Skolverket redan har fått i uppdrag att genomföra försöksverksamhet med språkstärkande insatser under skollov (enligt förordningen 2025:49). De språkstärkande insatserna syftar till att stärka elevernas kunskaper i svenska språket. Uppdraget ska slutredovisas senast den 25 februari 2028.

7.4 Skolverket ges i uppdrag att utvärdera extra studietid

Skolverket avstyrker utredningens förslag om uppdrag att utvärdera extra studietid. Myndigheten instämmer i vikten av att systematiskt följa upp och utvärdera reformer i skolväsendet. Detta är också ett uppdrag som ingår i Skolverkets instruktion. Behovet av studier inom olika områden prioriteras löpande inom ramen för myndighetens uppföljnings- och utvärderingsverksamhet för att samlat ge en så god kunskap som möjligt i relevanta frågor. Skolverket ser mot bakgrund av detta inte skäl till att regeringen lägger ett specifikt uppdrag i frågan.

7.6 Undantag från skyldigheten att tillämpa timplanen ska tas bort

Skolverket tillstyrker utredningens förslag att ta bort undantag från skyldigheten att tillämpa timplanen. Skolverket delar bedömningen att möjligheten att bedriva utbildning i grundskolan utan att tillämpa timplanen inte längre är ändamålsenlig.

7.8 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Skolverket avstyrker utredningens förslag om tidpunkten för ikraftträdande av försöksverksamheten med förstärkningsundervisning. Anledningen är att tiden för förberedelser inte bedöms som tillräcklig för att utforma en genomtänkt försöksverksamhet (se avsnitt 7.1.3). Detta särskilt som Skolverket anser att den slutliga utformningen av både försöksverksamheten och urvalsförfarandet bör föregås av en noggrann analys.

Skolverket uppmärksammar också att den föreslagna tidpunkten för ikraftträdande av försöksverksamheten kan påverkas av andra uppdrag och förslag i andra utredningar, exempelvis tioårig grundskola, läroplansutredningen och betygsutredningen. Eventuella kommande förändringar behöver tas i beaktande vid utformning och genomförande av försöksverksamheten för att resultaten ska kunna användas som underlag inför ett storskaligt införande. Myndigheten deltar gärna i dialog om en annan tidpunkt för ikraftträdande.

Övriga synpunkter

I betänkandet på s. 226 anger utredningen i fråga om 7 kap. 15 § skollagen (2010:800) att ”rätten att efter skolpliktens upphörande slutföra utbildningen under ytterligare två år har funnits i cirka 15 år. Det är tänkbart att detta är en underutnyttjad möjlighet att använda för elever som behöver mer tid på sig i slutet av den obligatoriska skolan för att nå målen. Därför anser vi att även forskningsresultat kring denna typ av insats bör lyftas fram och sammanställas, för att kunna användas när rätten ska prövas”. Skolverket vill i sammanhanget lyfta att myndigheten relativt ofta får frågor om 7 kap. 15 § 2 st. Ofta gäller frågan de konsekvenser som tillämpningen kan föra med sig. Det kan till exempel handla om betygssättningen av en elev som återkommit till grundskolan, då det förekommer att dessa elever även läser om sådana ämnen som de tidigare fått ett godkänt avslutande betyg i. I det sammanhanget bör därför nämnas att motsvarande bestämmelse som finns i 8 kap. 14 § gymnasieförordningen (2010:2039) inte finns för grundskolan, vilket kan medföra att en elev som återkommer till grundskolan genom tillämpning av 7 kap. 15 § 2 st kan sänka ett redan satt betyg.

På Skolverkets vägnar

Maria Weståker
Avdelningschef

Gunilla Edlind
Undervisningsråd

I ärendets slutliga handläggning har även ställföreträdande generaldirektör Tommy Lagergren, rättschefen Erik Janzon, avdelningschefen Anna Castberg, enhetschefen Pernilla Sundström, tillförordnande stabschefen Johan Börjesson, undervisningsrådet Gunilla Edlind (föredragande) samt undervisningsrådet Sabina Vesterlund deltagit.